

ANNE BABANIN ÇOCUĞUN PSİKOSOSYAL GELİŐİMİNE ETKİSİ

Prof. Dr. Orhan Derman

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakóltesi

ocuk Sağlığı ve Hastalıkları AD

Ergen Sağlığı Bilim Dalı

Ruhsal gelişimin iki temel kuramcısı vardır;

Freud ve Erikson

Freud gelişimsel çatışmaları biyolojik gereksinimlere bağlarken,

Erikson bu çatışmaların sosyal etkileşimlerden kaynaklandığını ileri sürmektedir.

1. Bebeklik Dönemi (Oral Dönem)

- Bebeklik dönemine Freud'un psikoseksüel kuramına göre "oral dönem" denmesinin nedeni, bu dönemde ağzın temel haz bölgesi olmasıdır.
- Doyuma yönelik etkinlikler ağız yoluyla gerçekleştirilir. Bebek çevreyi ağız yoluyla, emerek, ısırarak, ağız ile yoklayarak tanımaya çalışmaktadır.

Bağlanma Teorisi

- Bebek bu dönemde temel nesneyi arar.
- Erikson'un psikososyal gelişim kuramı açısından bu döneme bakıldığında, bu dönem “**temel güven**” ve “**temel güvensizlik**” gibi iki karşıt gelişimsel çatışkının yaşandığı bir evredir.
- Eğer bebek, yeterince iyi bir annenin desteği ile, düzenli sunulan bir bakım ve sevgi ilişkisi ile büyütülürse “**temel güven duygusu**” gelişir ve bir sonraki gelişimsel döneme “**umut**” edebilme gibi bir yaşamsal güç kazanarak geçer.

2. Özerklik Dönemi (Anal Dönem)

- Tuvalet eğitimi dönemi olarak da tanımlanan bu dönem 1-3 yaş arasındaki evredir.
- Freud açısından bu döneme özgü doyum gereksinimleri anal bölge çevresinde odaklanmıştır.
- Erikson'a göre bu dönemdeki temel çatışmalar “**özerklik**” ile “**utanç ve kuşku**” öğelerini içermektedir.

Karıştırıcı ve bulaştırıcı dönem

- Çocuk tuvalet eğitimi alırken, kendi kendine yemek yemeyi öğrenirken, aceleci davranan, ona ceza ve baskı uygulayan, merakını engelleyen bir yaklaşım, çocuğun özerk gelişimini ketterken, onun utangaç, edilgin, ürkek bir çocuk olmasına yol açacaktır.
- Erikson'a göre özerklik yönelimi desteklenerek bir sonraki evreye geçebilen bir çocukta “**istenç**” yaşamsal bir güç olarak kazanılabilecekken, bu dönem çocuğun ihmale uğraması, onun sınırsız, kural tanımaz, bencil, dürtü denetimi zayıf bir çocuk olmasına yol açabilir

3. Oyun Dönemi (Fallik Dönem) 3-6 yaş

- Freud, fallik dönemde, tüm çocukların karşı cinsten olan ebeveyne yönelik bir arzu ve cinsel güdülenme ve buna bağlı bir içsel çatışma yaşadıklarını ve aynı cinsten ebeveynle özdeşim kurulduğunda bu çatışmanın çözümlendiğini ileri sürmüştür. Bu süreç erkek çocuklarda “Ödipal çatışma”, kızlarda ise “Elektra çatışması” olarak tanımlanmaktadır.
- Erikson’a göre okul öncesi dönemde çocuk yaşamın üçüncü psikososyal kriz ya da ikilemi ile karşı karşıya kalmaktadır: “**Girişimcilik**” karşısında “**suçluluk**” duyduğu çok konuşup meraklı olduğu dönem der.
- Bu dönemi başarı ile geçenlerde “**amaçlar**” belirginleşir.

4-İlkokul Dönemi (Latans Dönem)

- İlkokula başlama ile puberte arasında yer alan, 6-12 yaşlar arası dönemdir.
- Akran ilişkileri, işbirliği ve paylaşımaya yönelik oyunlar yanında okula ilişkin etkinlikler öne çıkmıştır.
- Erikson çocukta bu dönemde “**yetkin olma**” duygusu gelişir der.

Her çocuğun bir mizacı, huyu var.

Doğru davranış kalıbını öğretmeden, haza geçişin alışkanlığına dönüşmesine katkıda bulunmak

- Bazen ebeveyn olarak biz bunu daha pekiştirici davranıyoruz.
- Çocuk erkil, ergen erkil aile modellerinin çokluğu günümüzde artıyor
- Doğru davranışı kendimiz gerçekletiremeyip, sadece doğru konusunda sözde kalıp çocuktan veya ergenden onu istemek
- Sözden çok daha fazla rol model olmanın olumlu etki bıraktığını önemsememek
- Nasıl olsa anlamaz, biz yetişirken nasıl davranıyorlardı, ben anamdan babamdan bunu mu gördüm yaklaşımı
- Çocuğun veya ergenin egosentrik olduğunu önemsememek
- Çocuğun ergenliğin orta dönemine kadar, olaylara nesnel baktığını göz ardı etmek

Çocukluktan Adolesan döneme geçişte, somut düşünceden soyut düşünce hakim olmaya başlar.

Büyük şair *Fazıl Hüsnü Dağlarca* somut düşünce sürecini simgeleyen şiirinde,

“Annem yüzükoyun yatma diyor,

Yatar mıyım hiç,

İster miyim?

Yüzümün koyun olduğunu”

Bağlanmada çok başlılık güven problemi yaratır,

- Bağımlılıkta doyuma ulaşamayan bebek ergenlikte öz güven oluşturmada sıkıntı yaşar.
- Özgüven eksikliği davranış problemleri için zemin hazırlar.
- Anal dönem İstenç dönemidir kurallı yaşamı tanıma dönemidir.
- Lütfen ağlamaya teslim olmayalım.
- Fallik dönem amaç dönemidir, cinsel kimlik dönemidir, çocukların karşı cins ebeveynlere yaklaşımının daha iyi olduğu dönemdir.

Latans Dönem

- Yetkin olma dönemidir.
- Toplu yapılan aktiviteler önem taşır.
- Arkadaşları ile beraber yapılan kutlamalar, yemekler anlamlıdır.
- Aile ile birlikte belli bir saatte düzenli aktivitelere katılma önemlidir.

5. Ergenlik Dönemi

- Ergenlik dönemi hormonal etki ve hızlı bedensel büyümeyle birlikte çocuğun farklı bir görünüm aldığı bu dönem üç dönem içerir.
- Erken ergenlik (**11-14 yaş**)
- Orta ergenlik (**14-18 yaş**)
- Geç ergenlik(**18 yaş üstü**)

Erken Adolesan (10-13 yaşı)

Hızlı fiziksel değişiklikler

Bireyselleşme

Somuttan soyut düşünceye geçiş (Piaget Teorisi 1969)

Bağımsızlık

Ailevi aktivitelere daha az ilgi

Geniş davranış değişiklikleri

Vücut görüntüsü

Kendisi ve pubertal gelişimi ile ilgili endişe

Görünüşü ile ilgili kararsızlık

Akran etkileşimi

Aynı seksle ile yoğun ilişki

Kimlik

Bilişselliğin artışı

Artan hayal dünyası

İdeal iş hedefleri

Güdü kontrolündeki eksiklik

Orta Adolesan (14-16 yaşı)

Bağımsızlık

Ailevi tartışmalar artar

Vücut görüntüsü

Vücutlarındaki hızlı değişiklikleri kabul ederler

Vücutlarının daha çekici olması için çaba harcarlar

Akran etkileşimi

Arkadaşlık ilişkilerini en üst derecesine ulaştırırlar

Seksüel aktiviteleri artar

Kimlik

Duyguların çeşitliliğini arttırırlar

Zeka yeteneği ve yaratıcılığı arttırırlar

Herşeye güçlerinin yettiğine inanırlar

Riskli davranışları yaparlar

Geç Adolesan (17-21 yaş)

Bağımsızlık

Ailenin düşünce ve değerlerini tekrar kabul ederler

Vücut Görüntüsü

Pubertal değişiklikleri kabul ederler

Akran etkileşimi

Akran grupları daha az önemlidir

Paylaşımli arkadaşlıklara daha fazla zaman harcarlar

Kimlik

Pratik ve gerçekçi iş hedefleri

Ahlak, din ve seksüel değerlerde daha gelişmişlik

Uzlaşma kabiliyeti ve sınırlamalara uyum gösterirler

Ergenler niçin riskli davranırlar ?

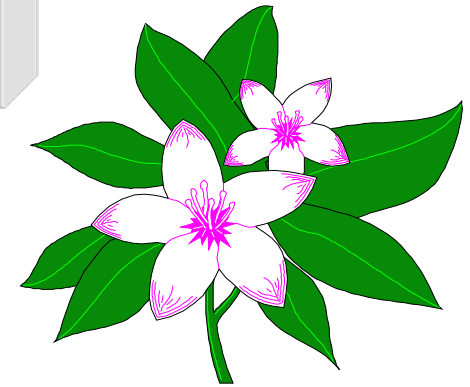
- Kurallı yaşamı öğrenmedikleri için
- Sorumluluk sahibi olamadıkları için
- Dürtü kontrolü yapamadıkları için
- Riskli davranışlarda bulunurlar.

Kurallı yaşam nasıl kazanılır ?

- Kurallar iki tarafın istekleri gözetilerek oluşur.
- Belli bir sınırdaki kural konulur.
- Tekrarlanan kurallara katı kadar uyulmama ile karşılık verilir.

Ergenler eriřkinlerden ne isterler ?

- Rol model olmalarını
- Koçluk yapmalarını
- Güvenir olmalarını

AİLENİN GELİŞİMSEL GÖREVİ:

- Aile sınırlarının esnekliğini değiştirmek:

“Gencin gereksinimine uygun řekilde

KONTROL \longleftrightarrow **ÖZERKLİK**

dengesini kurmak.”

Her bir ergenin gelişimi kendine özgüdür.

%80 Ergen gelişimi sürecinde iyidirler.

Bunların;

%30'u sorunsuz,

%40'ı arada sorunlu

%30'da sorunlu bir gelişim gösterirler.

Aile içi uyum

- 16 yaşındaki kız ve erkek ergenin %90'ı anneleri ile iyi ilişki gösterirken, bunların sadece %70 babaları ile iyi ilişki gösterirler. (Rutler 1980)

1/5 ailede ebeveyn ile ergen arasında problem vardır.

- Ufak tartışmalar ailede kız ergenlerle her 1.5 günde bir olurken, erkeklerde her 4 günde bir olur.
- Tartışmalar %75 anne ile ergen arasındadır.
- Kızlar ile tartışma 15 dakika sürerken, erkekler ile 6 dakika sürer. (Montemayor 1982)

- **Ergene sınırlar koyarken, onun hoşuna giden sınırlarıda koymaya gayret göstermek.**
- **Maksimum 5-10 kural koymak.**

□ **Sınırlı sayıdaki iş için rica etmek.**

- Normal bir anne saatte 17 kez ricada bulunurken, problemlili bir ailede anne saatte 27 kezden fazla ricada bulunur..
- Eğer rica sayısı artarsa bunlara uymama ikiye katlanır (Lobitz and Johnson 1975).
- Anne ricalarının %57 sine, baba ricalarının %47'sine adolesanlar uygun cevap verirler (Patterson and Forgatch 1987).

Ailelerin yapması gerekenler nelerdir

- Çocuklara ve gençlere rehberlik yapma
- Rol model olma
- Ruhsal destek sağlama
- Gerektiđi durumlarda uzmanından destek alma
- **Bu yaklaşımların sonucunda** elde edilebilir hedeflere ihtiyaç vardır, öz güvenin oluşması gereklidir.

Sosyal ilişkilerin değişen doğası

- Karl Marx modern çağı "Katı olan her şeyin eriyip buharlaştığı" diye nitelendirirken
- Anthony Giddens küreselleşmeyi "kontrolden çıkmış dünya" diye tanımlar
- Riesman ın dediği gibi bireyciliğin iki tip vardır,
- **Faydacı bireycilik**, insanların kendi çıkarlarını maksimize etmek üzere tasarlanmış eylemi içerirken,
- **Etkileyici bireycilik**, kendini keşif süreci gerçekleştirmek için bireye eşsiz biricik bir varlık mualamesi yapar.

Sanal dünyada yaşam

- Bir internet başında saatlerce kalıp yaşama oradan uzanmak
- Kendini izole etmek
- Sosyalleşme dışı kalma
- Sanal dünya kültürünün bir parçası olarak yabancılaşma sürecine girmek

Ergenliğe kadar ki cinsel gelişim

□ Doğumdan önce

Cinsel tepki döngüsü

□ Altı aydan 1 yıla kadarki dönemde

Cinsel organlarının keşfi ve masturbasyon

□ İki yaş itibariyle

Biyolojik cinsiyetlerinin farkına varırlar

□ Üç – beş yaş arasında

Toplumsal cinsiyetlerinin gerektirdiği rollerini ortaya koyarlar. Nereden geldiklerini sormaya başlarlar

□ Beş – oniki yaş arasında

Kültürel faktörlere bağlı olarak çocuklar romantik ilgi göstermeye başlarlar

□ Sekiz – onüç yaş arasında

Ergenliğin ilk fiziksel belirtileri görülmeye başlar.

Dokuz – onaltı yaşlarında kızlar ilk adetlerini görürler,

□ Onbir – onsekiz yaş arasında erkekler sperm üretmeye başlarlar

Cinsel Kimlik Problemleri

Seçilmiş aile oluşturma çabası

- Cinsellik, istek davranış ve kimlik ile şekillenir.
- Geç ergenlik ve erken erişkin dönemine kadar ertelemeye çalışırlar
- **Homofobi** -Eşcinsellikten ve eşcinsellerden duyulan korku veya nefret
- **Heteroseksizm** - Heteroseksüel olmayan her hangi bir davranış, kimlik, ilişki ya da topluluğu inkar eden, damgalayan ve lekeleyen ideolojik bir sistem

Pessinus (Ballıhisar) Antik Şehri

Aile tarafından eşcinsellik öğrenildiğinde

- ŐOK
- İnkâr
- Suçluluk
- Duyguların ifade edilmesi
- Karar süreci
- Gerçeęi kabullenme

Cinsellik konusunda Michel Foucault'un görüşleri,

XIX. yüzyılda ortaya serilen dört büyük strateji, çocuğun cinselleştirilmesi, kadının histerikleştirilmesi, sapkınların sınıflandırılması, nüfusların düzenlenmesidir.

- **Kadın bedeninin histerikleşmesi-** Kadın bedeni, toplumsal bünye, aile düzlemi ve ana bu histerikleşmenin en görünür biçimidir.
- **Çocuk cinselliğinin eğitilimselleştirilmesi-** Ortaya çıktığı alan mastürbasyonuna karşı Batı da iki yüzyıl kadar süren savaştır.
- **Üreme davranışlarının toplumsallaştırılması-**Çiftin doğurganlığının “toplumsal” ya da mali önlemlerle özendirilmesi ya da frenlenmesi
- **Sapkın hazzın psikiyatikleştirilmesi-**Cinsel içgüdü özerk bir biyolojik ve psişik içgüdü olarak tecrit edildi.

Bütün Ergen dostlarını, 28-29 Kasım 2014 de İzmir de yapılacak olan

5. Ulusal Ergen Sağlığı Kongresine bekliyoruz.

5. ULUSAL ERGEN SAĞLIĞI KONGRESİ
"Ergen ve Riskler"
www.ergensagligi2014.com

28-29 Kasım 2014 Sabancı Kültür Merkezi / İzmir

OCAK
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1 2 3 4 5
6 7 8 9 10 11 12
13 14 15 16 17 18 19
20 21 22 23 24 25 26
27 28 29 30 31

ŞUBAT
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1
2 3 4 5 6 7 8 9
10 11 12 13 14 15 16
17 18 19 20 21 22 23
24 25 26 27 28

MART
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1 2
3 4 5 6 7 8 9
10 11 12 13 14 15 16
17 18 19 20 21 22 23
24 25 26 27 28 29 30
31

NİSAN
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28
29 30

MAYIS
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1 2 3 4
5 6 7 8 9 10 11
12 13 14 15 16 17 18
19 20 21 22 23 24 25
26 27 28 29 30 31

HAZİRAN
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1
2 3 4 5 6 7 8
9 10 11 12 13 14 15
16 17 18 19 20 21 22
23 24 25 26 27 28 29
30

TEMMUZ
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1 2 3 4 5 6
7 8 9 10 11 12 13
14 15 16 17 18 19 20
21 22 23 24 25 26 27
28 29 30 31

AĞUSTOS
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1 2 3
4 5 6 7 8 9 10 11
12 13 14 15 16 17
18 19 20 21 22 23 24
25 26 27 28 29 30 31

EYLÜL
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28
29 30

KASIM
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1 2
3 4 5 6 7 8 9
10 11 12 13 14 15 16
17 18 19 20 21 22 23
24 25 26 27 28 29

ARALIK
Her Sal. Çar. Per. Co. Şub. Paz.
1 2 3 4 5 6 7
8 9 10 11 12 13 14
15 16 17 18 19 20 21
22 23 24 25 26 27 28
29 30 31

Ali Yıldırım
Dalya Turizm San. Tic. Ltd. Şti
1427 Sokak No:19/B Kahrarmanlar / İzmir
Tel: 0232 464 88 30 Fax: 0232 464 88 31
ali@dalyatcc.com

Dalya

TEŞEKKÜRLER

